

Ομιλία 28^{ης} Οκτωβρίου 2012

Αιδεσιμότητα, αξιότιμοι εκπρόσωποι του Δήμου και των Συλλόγων του χωριού μας, κυρίες, κύριοι και παιδιά.

28^η Οκτωβρίου ξημέρωσε σήμερα. Μια ημέρα θυσίας και μνήμης. Μια ημέρα που άλλαξε όχι μόνο την Ελληνική αλλά την Παγκόσμια Ιστορία. Μια ημέρα που ένας λαός είπε «Όχι».

Μια απλή λέξη με τρία γράμματα που όσο απλό φαίνεται να την πεις τόσο δύσκολο είναι να την αποφασίσεις. Και κλήθηκα σήμερα να μιλήσω σε σας γι αυτή την απόφαση. Ούτε αυτό είναι εύκολο.

Ιδιαίτερα όταν αναλαμβάνεις να το κάνεις μπροστά σε όσους από εσάς έχουν πραγματικά ζήσει στιγμές πολέμου και δυστυχίας. Στιγμές πείνας, εξαθλίωσης, τρόμου αλλά και δόξας.

Πώς να μιλήσεις για όλ' αυτά; Πώς να μιλήσεις, όχι μόνο στους παλαιότερους που τα βιώματα έχουν ριζώσει μέσα τους, αλλά και στους νεότερους, στους μαθητές, στα παιδιά μας; Στις γενιές που έζησαν ακόμα λιγότερα απ' όσα έχω ζήσει εγώ;

Πώς να εξηγήσεις λέξεις όπως πείνα, εξαθλίωση, κτηνωδία, τρόμο και λήθη; Πώς να εξηγήσεις όλ' αυτά στα οποία οι παππούδες μας, και ίσως οι πατεράδες κάποιων από εδώ μέσα, πάλεψαν ενάντια;

Κάποια ίσως να είναι απλά γιατί εύκολα ίσως ένα παιδί μπορεί να καταλάβει τι θα πει πείνα. Εύκολα ίσως μπορεί να αντιληφθεί τι θα πει παγωνιά, τι θα πει κρύο, τι θα πει ψείρα, νίκη, ήττα, δόξα. Ακόμα και την έννοια της ελευθερίας, ακόμα και την έννοια της σκλαβιάς ίσως υπάρχει κάποιος τρόπος να την εξηγήσεις.

Πώς όμως να εξηγήσεις σε ένα παιδί την «εξαθλίωση», την «κτηνωδία» και ειδικά τον «τρόμο». Και όχι τον τρόμο των ταινιών και των θρίλερ του Σαββατοκύριακου αλλά τον πραγματικό «τρόμο». Ένα τρόμο που εμείς ποτέ δε ζήσαμε. Ένα τρόμο που δεν μπορεί να τον περιγράψει ούτε ο σκηνοθέτης στους θεατές, ούτε ο παππούς στα εγγόνια, ούτε ο δάσκαλος στους μαθητές του.

Από την άλλη μεριά πώς να εξηγήσεις εκείνο που σε κάνει να ξεπεράσεις αυτόν τον τρόμο; Εκείνο που σε κάνει να νικήσεις τον ίδιο σου τον εαυτό και να πολεμήσεις. Ποιο είναι το μυστικό που κάνει τον εξαθλιωμένο να γίνεται ήρωας; Και τέλος πώς μπορείς να εξηγήσεις πώς μπορεί ένας λαός από ήρωας να περάσει στη λήθη.

Για το κάθε ένα από τα παραπάνω δε θα σας μιλήσω εγώ αλλά θα σας διαβάσω αποσπάσματα από τρεις διαφορετικές επιστολές.

Από τρία γράμματα που γράφτηκαν από καθημερινούς ανθρώπους σαν εσένα και σαν εμένα. Τρία σύντομα γράμματα που το καθένα είναι κι ένα κομμάτι της παγκόσμιας ιστορίας μας. Και φυσικά θα σας αφήσω να τα κρίνετε μόνοι σας.

Επιστολή 1^η Απόσπασμα από ημερολόγιο

(Ο τρόμος)

Τότε ένιωσα τον τρόμο. Τότε ένιωσα την απόλυτη απόγνωση. Τότε ένιωσα τι θα πει πραγματικός φόβος.

Ταξιδεύαμε 6 μέρες με το τρένο. Μάνα εγώ με δυο κόρες. Στοιβαγμένες σε ένα βαγόνι για μεταφορά ζώων. Σε ένα βαγόνι που μπορούσες να κοιτάς τον κόσμο μόνο μέσα από τις χαραμάδες του. Όχι για να μη βλέπουμε αλλά για να μη μας βλέπουν. Ένα βαγόνι που στην αρχή του ταξιδιού ήταν στρωμένο με άχυρα και στο τέλος με τις δικές μας ακαθαρσίες. Ένα βαγόνι που στο σταθμό της Θεσσαλονίκης γέμισε με ανθρώπους και στο τέρμα του άδειασε κουρέλια και πτώματα. Μέσα στα πτώματα και η μικρή μου κόρη. Μου την πήραν από την αγκαλιά την τελευταία νύχτα. Τώρα που έχω γλιτώσει απ' όλ' αυτά πιστεύω ότι εκείνη ίσως να στάθηκε τυχερή. Μέσα στα πτώματα και ο γείτονάς μου και εκείνο το κοριτσάκι με τη γλυκιά φωνή. Με εκείνη τη φωνή της που σε λίγες μέρες έγινε βήχας και μετά ο βήχας αίμα.

Τότε δεν ήξερα ούτε καν πώς το λέγανε το μέρος που φθάσαμε. Κάποιος είπε ότι βρισκόμαστε κάπου στην Πολωνία. Ένας παλιός στρατώνας με κτήρια ως εκεί που βλέπει το μάτι σου. Αργότερα έμαθα το όνομά του, «Αουσβιτς», και από τότε ούτε εγώ ούτε κανένας άλλος στον κόσμο δε θα το ξέχναγε ποτέ.

Δεν ήμαστε οι μόνοι. Ήταν μαζεμένοι άνθρωποι απ' όλη την Ευρώπη. Άνθρωποι, τι άνθρωποι. Ανθρώπινα λείψανα που ίσα που στεκόταν στα πόδια τους. Εβραίοι, αντιφρονούντες, τσιγγάνοι, κομμουνιστές, άτομα με ειδικές ανάγκες. Χίλιοι δυο. Και οι πιο τυρραγισμένοι, εμείς από τη Θεσσαλονίκη. Εμείς από το πιο μακρινό δρομολόγιο. Πρώτη φορά το τρένο της Θεσσαλονίκης κατέβασε τόσους ζωντανούς. Ήταν γι αυτούς μια επιτυχία.

Κι όμως μέχρι τότε δεν είχα φοβηθεί πραγματικά.

Τρόμο ένιωσα αργότερα όταν μας κοίταξε ο Γερμανός αξιωματικός.

Είχαμε μπει στο πρώτο μεγάλο κτίριο. Μας διέταξαν να βγάλουμε τα ρούχα μας και να τα κρεμάσουμε σε αριθμημένους γάντζους. Θα έπρεπε να μη ξεχάσουμε το νούμερο γιατί υποτίθεται ότι θα τα παίρναμε μετά. Σταθήκαμε στη σειρά, όλοι μαζί κρύβοντας όπως, όπως τη γύμνια μας και κατευθυνθήκαμε προς τις ντουζιέρες για πλύσιμο κι απολύμανση.

Μας σταμάτησε ο αξιωματικός. Έσφιξα τη μεγάλη μου κόρη τη Μαρία αγκαλιά. Άρχισε να διαλέγει ανάμεσά μας. Απ' ότι φάνηκε διάλεγε όσους φαινόταν πιο υγιείς και δυνατοί. Όχι όμως οικογένειες. Τις

οικογένειες τις καταλάβαινες γιατί μέχρι την τελευταία στιγμή, κυριολεκτικά μέχρι την τελευταία στιγμή έμεναν αγκαλιασμένες. Όπως εγώ και η Μαρία. Στάθηκε και με κοίταξε στα μάτια. Πάγωσα. Δεν ήξερα αν έπρεπε να φανώ υγιής ή άρρωστη και σκεφτόμουν ένα πράγμα «Θεέ μου, μη μας χωρίσουν».

Έτρεμα. Δεν ήξερα αν έφταιγε η γύμνια μας, το κτήριο, το κρύο, τα βλέμματα όλων των άλλων γύρω μου. Ήξερα μόνο ότι τότε ένιωσα τον πραγματικό τρόπο και την απόλυτη εξαθλίωση. Μέσα στα κρύα μάτια του αξιωματικού είδα τι θα πει φρίκη και δεν ήξερα πια τι να ευχηθώ. Μας διάλεξε και τις δυο και μας τράβηξαν παράμερα. Όσοι μπήκαν για ντουζ δεν ξαναβγήκαν ποτέ ζωντανοί. Εκεί έμαθα πολύ αργότερα ότι έριχναν τα αέρια ενώ παραπέρα οι φούρνοι καπνίζανε ασταμάτητα.

Απόσπασμα από τη 2^η επιστολή
(Πώς ξεπερνάς τον τρόπο)

Παρασκευή 10 Γενάρη 1941 / Ύψωμα 1200 – Προγονάτι, Βορείου Ηπείρου

Μαρία, μάνα και Θανασάκη,

Σήμερα Παρασκευή 10 Γενάρη. Δυο μήνες στην Αλβανία και μόλις καταφέραμε να πάρουμε ανάσα. Έχουμε προχωρήσει πολύ. Σας σκέφτομαι και ξέρω ότι με σκέφτεστε κι εσείς. Το νιώθω. Και ώρα με την ώρα που περνάει το νιώθω περισσότερο. Σήμερα για μένα ήταν «Ανάσταση». Σήμερα, δεν ντρέπομαι που το λέω, σήμερα ξεπέρασα το τρόπο μου. Γιατί άνθρωπος είμαι. Και σαν άνθρωπος όταν συναντάς τη φρίκη φοβάσαι. Γι αυτό κι έκατσα να σας γράψω.

Όσο και να σας φαίνεται περίεργο τον τρόπο τον ξεπερνάς, όχι σιγά σιγά, αλλά σε μια στιγμή.

Εγώ τον ξεπέρασα σήμερα όταν θάψαμε εκείνο το παλικάρι. Εκείνο που στην έφοδο το πολυβόλο τον έκοψε στη μέση. Με μια ριπή που προοριζόταν για μένα, και για το διπλανό μου, και για το λοχία και για κάθε φαντάρο που έτρεχε δίπλα του.

Τον θάψαμε εγώ μαζί με τον Πέτρο Νίκα, το Γιώργο Ζώη και τον Παπά Σωτήρη. Ειδοποιήθηκε κι ο αδερφός του από το διπλανό τάγμα αλλά δε μας πρόλαβε. Μη φανταστείτε τίποτε σημαντικό. Καμιά εκατοστή μέτρα πιο πέρα από εκεί που έπεσε, γιατί το έδαφος ήταν όλο πέτρα. Αλλά και στο χώμα μη νομίζετε ότι ήταν καλύτερα. Σκέτο σίδηρο. Λες και δεν ήθελε να δεχτεί το κορμί του. Βάλαμε πέτρες κι ένα ξύλινο σταυρό. Όταν τον σκεπάζαμε σκέφτηκα ποιος τάχα να τον περιμένει στην πατρίδα; Γυναίκα, παιδιά, μάνα; Ποιος θα τους το πει άραγε; Ίσως

κάποιος προεστός του χωριού, ίσως κανένα γράμμα από το Στρατηγείο. Θα ξέρουν οι έρμοι γράμματα να το διαβάσουν; Κι από κει και πέρα τι θα απογίνουν;

Και μετά σκέφτηκα εσάς. Αν συμβεί κάτι σε μένα ποιος θα σας το πει;

Και τότε, έτσι σε μια στιγμή, ξεπέρασα τον τρόμο. Έπιασα το ντουφέκι μου και είπα «όχι». Δε θα τους κάνω τη χάρη. Θα πολεμήσω όπως εκείνο το παλικάρι που θάψαμε σήμερα. Θα πολεμήσω και για τη δική μου μάνα και για τη δική του. Και για το δικό μου σπίτι και για το δικό του. Πρώτη φορά ένιωσα έτσι. Τόσο καιρό εδώ πάνω και σήμερα έκανα πραγματικά αυτό που μας όρισε η πατρίδα.

Δεν ξέρω αν θα το στείλω αυτό το γράμμα γιατί κάπου ντρέπομαι. Αν όμως το λάβετε ανάψτε ένα κερί και γι αυτόν. Βησσάρη τον έλεγαν.

Επιστολή 3^η (21 Αυγούστου 2006)

(Πώς ξεχνάς τον τρόμο και περνάς στη λήθη)

Κύριε Αντιπρόεδρε της Βουλής,

Είμαι ένας γέρος που πλησιάζει τα 80 χρόνια. Δεν γνωρίζω καλά γράμματα και συγχωρήστε με αν κάπου δεν τα γράφω όπως πρέπει. Από τα λίγα όμως που ξέρω πάντοτε εμείς οι Έλληνες τιμούσαμε τους νεκρούς μας. Ακόμα κι από τα χρόνια του Ομήρου που γινόταν μάχες γύρω τους. Ήταν ατίμωση για το λαό μας να τους αφήσουμε πίσω και να μη τους γυρίσουμε πάνω στην ασπίδα.

Το 1941 έχασα κι εγώ το δικό μου πατέρα στον πόλεμο. Από τότε έχουν περάσει κοντά 70 χρόνια κι αυτός είναι ακόμα θαμμένος στην Αλβανία. Δεν έχω καταφέρει να πάω ποτέ εκεί. Μου είπαν το μέρος και ότι ίσως δυσκολευτώ να το βρω. Ποιος να θυμάται τώρα που είναι θαμμένος ο κάθε Έλληνας φαντάρος;

Οι Ιταλοί ξέρω ότι από το 65 και μετά τους μάζεψαν τους δικούς τους. Έχουν κάνει και μνημείο με ένα άγαλμα ίσα με κει πάνω. Οι δικοί μας όμως οι πατεράδες μας και οι παππούδες μας είναι σκόρπιοι. 14.000 κορμιά και παραπάνω. 14.000 παλικάρια που έδωσαν τη ζωή τους για να σταματήσουν τον τρόμο περιμένουν να γυρίσουν πίσω.

Και δεν είναι απλά Έλληνες ήρωες, είναι παγκόσμιοι ήρωες. Είναι αυτοί που πρώτοι νίκησαν την κτηνωδία. Κι εμείς σαν χώρα τι κάνουμε. Γιατί ξεχνάμε έτσι;

Θα μου πείτε τώρα τι ζητάω μετά από τόσα χρόνια;

Όχι δε θέλω αποζημίωση για την ορφάνια. Δε θέλω σύνταξη κι αναγνώριση. Δε θέλω μετάλλια, επαίνους κι αναγραφές σε βιβλία. Άλλωστε το μετάλλιο του πατέρα μου το πουλήσαμε στους μαυραγορίτες στην Κατοχή για 5 οκάδες καλαμπόκι. Θα 'θελα μόνο δυο πράγματα. Ένα κομμάτι μάρμαρο με τ' όνομά του για να του ανάψω μια φορά ένα

καντήλι και να βάλουμε από κάτω έστω κι ένα νεκρό από τους 14.000 που περιμένουν. Πιστέψτε με ότι όσοι ζούμε από εμάς θα έχουμε αυτόν το νεκρό σαν πατέρα κι αδερφό.

Και κάτι ακόμα. Εσείς που είσαστε εκεί πάνω μην αφήσετε τα παιδιά μας και τα εγγόνια μας να ξεχάσουν. Μην αφήσετε να περάσουνε στη λήθη.

Αιδεσιμότητα, αξιότιμοι εκπρόσωποι του Δήμου και των Συλλόγων του χωριού μας, κυρίες, κύριοι και παιδιά.

Πριν από 70 χρόνια οι παλαιότεροι ζήσανε το Ναζισμό και το Φασισμό. Γνωρίσανε τη φρίκη. Κάτι που άρχισε απλά με παρελάσεις, με στολές, με προσοχές, και χαιρετούρες, με έργα, με μεγάλα λόγια, με προπαγάνδα και με υποσχέσεις. Κάτι όμως που, όπως κάθε μορφή βίας, κατέληξε στον απόλυτο τρόπο. Το τρόπο και την εξαθλίωση του ανθρώπου.

Ο λαός μας αυτόν τον τρόπο τον πολέμησε. Σε αυτόν τον τρόπο είπε «ΟΧΙ» μια μέρα σαν και σήμερα, μάτωσε, πόνεσε και το νίκησε.

Κι αν είναι αυτή η θυσία να μη πάει χαμένη οφείλουμε να μην του ανοίξουμε εμείς οι νεότεροι ξανά τις πόρτες γιατί ο λαός που ξεχνά την Ιστορία του είναι καταδικασμένος να την ξαναζήσει.